

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่อง การจัดการความรู้ตามหลักเศรษฐกิจศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอพุทธมณฑล บ้านผู้ใหญ่โตม จังหวัดนครปฐม นำมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. สรุปผลสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอพุทธมณฑล บ้านผู้ใหญ่โตม จังหวัดนครปฐม

1.1 คน (People)

1.1 สภาพการจัดการความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้ฯ ช่วงแรกเรื่องคนไม่มีปัญหา เนื่องจากเป็นการเริ่มต้นในกลุ่มเพื่อนประมาณ 7 คน ประกอบไปด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านที่ทำงานช่วยผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านที่ให้การสนับสนุน รักและศรัทธาในตัวผู้ใหญ่บ้าน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้การทำงานภายในศูนย์การเรียนรู้ด้วยจิตอาสา ถึงแม้จะไม่ได้มีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจนภายในศูนย์เรียนรู้ฯ แต่ก็ทำงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล

1.2 ปัญหาการจัดการความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์เรียนรู้ฯ

1) เรื่องการร่วมกลุ่มของชาวบ้าน การประสานงานในหมู่บ้านค่อนข้างจะมีปัญหา เนื่องจากเป็นหมู่บ้านแบบกระจายจะอยู่ห่างกัน และเริ่มเป็นกิ่งเมือง การประสานงานกับคนในหมู่บ้านค่อนข้างลำบาก ชาวบ้านที่มาร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากคนในวัยทำงานจะออกไปทำงานนอกบ้าน

2) เรื่องการประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของภาครัฐ ในแต่ละหมู่บ้านเทศบาลมีการแต่งตั้งประธานชุมชนเป็นผู้นำหมู่บ้าน ซึ่งทำงานด้วยจิตอาสาไม่มีค่าตอบแทน ทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างชาวบ้านกับเทศบาล ถ้าชาวบ้านต้องการอะไรก็สามารถแจ้งที่ประธานชุมชนเพื่อเสนอต่อเทศบาล แต่ถ้าทางเทศบาลมีนโยบายอะไรที่จะให้ชาวบ้านดำเนินการก็ประสานมาที่ประธานชุมชน ซึ่งก็มีปัญหาอยู่บ้างเนื่องจากประธานชุมชนเป็นการทำงานด้วยจิตอาสา บางหมู่บ้านประธานชุมชนทำหน้าที่ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะเป็นการทำงานฟรี ซึ่งถ้าทำดีลูกบ้านก็ว่าดี แต่ถ้าทำไม่ดีประธานชุมชนก็โดนชาวบ้านตำหนิ อีกทั้งประธานชุมชนก็ไม่ได้มีอภิสิทธิ์พิเศษใดๆ ประธานชุมชนบางหมู่บ้านจึงไม่เกิดแรงจูงใจในการทำงาน

1.2 ด้านกระบวนการ (Process)

1.2.1 การจัดหาความรู้ (Knowledge acquisition)

1) สภาพการจัดหาความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้ฯ ก่อนที่จะดำเนินการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ฯ หน่วยงานภาครัฐ ได้ให้การสนับสนุนในการศึกษาดูงานสถานที่ต่างๆ การหาความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในสมัยก่อนที่ไม่มีอินเทอร์เน็ต ใช้บริการห้องสมุดที่วัด ในการค้นหาหนังสือเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ปัจจุบันใช้วิธีการค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ผ่านเว็บไซต์ Google เพราะการค้นหาข้อมูลง่าย รวดเร็ว ได้ข้อมูลที่ชัดเจน และก็มาทดลองทำดูก่อนว่าได้ผลหรือเปล่า ก่อนที่จะนำไปเผยแพร่ การนำความรู้มาขยายผลได้ และก็มีการจัดบันทึกไว้

2) ปัญหาการจัดหาความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้ฯ บางครั้งการศึกษาดูงานก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้กับพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอพุทธมณฑล บ้านผู้ใหญ่โตม จังหวัดนครปฐม เนื่องจากพื้นที่มีความแตกต่างกัน พืชบางชนิดก็ไม่สามารถปลูกได้ในพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ

1.2.2 การสร้างความรู้ (Knowledge creation)

ขั้นที่หนึ่ง: ฐานการผลิตความพอเพียง

1) สภาพการสร้างความรู้ในขั้นที่หนึ่ง: ฐานการผลิตความพอเพียง ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้ฯ พื้นที่ในศูนย์การเรียนรู้ฯ มี 3 ไร่ แต่พื้นที่ทั้งหมดมี 20 ไร่ ปลูกพืชหลากหลายในพื้นที่ว่าง แต่มีข้าวเป็นหลัก โดยนำหลักการจัดสรรพื้นที่ 30 30 30 10 ที่พระองค์ท่านวางแผนไว้มาเป็นกรอบ แต่จะดูตามความเหมาะสมของพื้นที่ และงบประมาณที่มีอยู่ ให้คนที่มาศึกษาดูงานสามารถนำไปต่อยอดได้เลย

2) ปัญหาการจัดหาความรู้ในขั้นที่หนึ่ง: ฐานการผลิตความพอเพียง ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้ฯ

- ขาดงบประมาณสนับสนุนในช่วงแรกทางศูนย์ฯ ไม่มีงบประมาณมาสนับสนุน ผู้ใหญ่ต้องลงทุนด้วยเงินของตนเอง การพัฒนาศูนย์ฯ เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป

- ชาวบ้านไม่มีพื้นที่ทำกิน เนื่องจากปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่เช่าพื้นที่สำหรับปลูกพืชเชิงเดี่ยว ดังนั้นการแบ่งพื้นที่ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้านทำได้ยาก เพราะเป็นพื้นที่เช่าถ้าหมดสัญญาก็ต้องคืนเจ้าของ ชาวบ้านคิดว่าเป็นการลงทุนที่สูญเปล่า ซึ่งถ้ามีพื้นที่เป็นของตนเอง จะแบ่งพื้นที่อย่างไรก็ได้แต่ถ้าเป็นพื้นที่เช่าบางครั้งเจ้าของที่ไม่ยอม

ขั้นตอนที่สอง: รวมพลังเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

1) สภาพการสร้างความรู้ในขั้นที่สอง: รวมพลังเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความร่วมมือก็จะเป็นกลุ่มเพื่อนด้วยกัน เมื่อสามารถเก็บผลผลิตได้ก็จะแจกจ่ายเฉพาะในกลุ่ม เหลือก็ขาย ทำแค่พอมีพอกิน เป็นลักษณะต่างคนต่างขายมีตลาดเป็นของตนเอง แต่ถ้าผู้ใหญ่ต้องการแรงงานก็จะเกณฑ์มา เช่น การปรับปรุงภูมิทัศน์ เป็นต้น ทุกคนจะรู้หน้าที่ของตัวเอง มีการรวมกลุ่มกันในวันศุกร์ วันเสาร์ มานั่งคุยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

2) ปัญหาการสร้างความรู้ในขั้นที่สอง: รวมพลังเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชาวบ้านก็จะมีปัญหาคอยให้ช่วยเหลือตลอด ชาวบ้านไม่อยากจะแก้ปัญหา ส่วนใหญ่จะไปดูรูปแบบที่สมบูรณ์แล้ว โดยไม่ลงมือทำ แต่ลงมือทำแล้วเขาจะรู้ปัญหา ชาวบ้านก็อ้างถึงปัญหาสารพัด คือไม่ยอมทำโน้มน้าวยาก แต่สิ่งที่คิดคือถ้าเราไม่ลงมือทำเขาก็ไม่มา คนประเภทนี้เยอะมาก 80-90 เปอร์เซ็นต์ ทุกพื้นที่ที่ไปสัมผัสและไปพูดคุยกับหลายที่ ที่เขาเกิดได้เขาต้องทำเอง

ขั้นที่สาม: ร่วมค้าขายสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน

1) สภาพการสร้างความรู้ในขั้นที่สาม: ร่วมค้าขายสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ไม่มีการรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ เนื่องจากสมาชิกมองว่าถ้ามีเรื่องเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง อาจจะทำให้เกิดปัญหา ทางศูนย์ฯ คาดหวังเพียงว่าคนที่มาศึกษาดูงานแล้วนำกลับไปทำเพียงคนเดียวก็ถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว นอกจากนี้ศูนย์ฯ ก็เป็นลักษณะไร่นาสวนผสม ผลผลิตไม่เหลือพอที่จะนำไปแปรรูป ศูนย์ฯ มีเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยตกลงที่จะแสดงเจตนารมณ์ร่วมกัน ในการวิจัย บริการวิชาการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

2) ปัญหาการสร้างความรู้ในขั้นที่สาม: ร่วมค้าขายสร้างเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน ศูนย์ฯ มองว่าการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน มันต้องมีเวลาพอ และต้องมีจิตอาสา ซึ่งในความเป็นจริงแล้วก็จะมีไม่กี่คน ซึ่งถ้าทำแล้วเขาไม่ได้อะไร เขาก็ไม่ยอมทำ แต่ถ้าทำแล้วได้ประโยชน์ก็จะทำ แต่ถ้าทำแล้วไม่ได้ประโยชน์ก็จะไม่ทำ ซึ่งทางศูนย์ฯ มองว่าจะเป็นปัญหาในอนาคต ยกตัวอย่างเช่น ตอนนี้องค์กรประมาณเครื่องสี่ขา เพื่อให้ชาวบ้านมาสี่ขาที่นี่ ซึ่งการสี่ขาเองชาวบ้านมองว่าจะช้าขายเองจะเร็วกว่า เราก็จะเปลี่ยนพฤติกรรมตรงนี้ไม่ได้ นายทุนมารับซื้อที่นี้ก็ง่ายกว่า เป็นต้น โดยที่เขาไม่รู้ว่าจะเรื่องความพอเพียงสอนเรื่องอะไร

1.2.3 การจัดเก็บ และการค้นคืนความรู้ (Knowledge storage and Retrieval)

1) สภาพการจัดเก็บ และการค้นคืนความรู้ ภายในศูนย์การเรียนรู้ มีการจัดทำแฟ้มผลงานต่างๆ ทำสื่อ Power point, Facebook, Youtube, โปสเตอร์, และสัมภาษณ์ผ่านสื่อต่างๆ ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่เป็นผู้เก็บข้อมูลต่างๆ ภายในศูนย์ฯ ส่วนสมาชิกทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ

2) ปัญหาการจัดเก็บ และการค้นคืนความรู้ ศูนย์การเรียนรู้ ยังไม่มีการรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ไม่มีการรวบรวมเป็นหนังสือ สำหรับกรณีที่สื่อต่างๆ มาสัมภาษณ์ ก็ไม่ส่งข้อมูลกลับมาที่ศูนย์ฯ

1.2.4 การถ่ายทอดความรู้ และการใช้ประโยชน์ (Knowledge transfer and Utilization)

1) สภาพการถ่ายทอดความรู้ และการใช้ประโยชน์ ศูนย์เรียนรู้ฯ เปิดให้คนเข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง ในช่วงแรกการดำเนินการก็จะบรรยายตามอัตรภาพที่มี ต่อมาก็เริ่มมีการประชาสัมพันธ์ลงสื่อโซเชียล เช่น Facebook Line เป็นต้น ต่อมาก็เริ่มมีคนรู้จักเพิ่มขึ้น

ทั้งจากสื่อและการบอกต่อ ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้ฯ อบรมไปแล้วทั้งหมดไม่ต่ำกว่า 100 รุ่น สมาชิกภายในศูนย์การเรียนรู้ฯ สามารถถ่ายทอดข้อมูลได้ แต่ผู้ใหญ่จะทำหน้าที่เป็นหลัก ถ้าผู้ใหญ่ไม่อยู่สมาชิกจะทำหน้าที่แทนเพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์เน้นในเรื่องการเรียนรู้คือ ถ้ามีคนนำกลับไปทำก็ถือว่าต่อยอดแล้ว หรือมีแค่คนเดียวโทรกลับมาถามก็ถือว่าสำเร็จแล้ว และในกรณีที่ชาวบ้านออกไปดูงานนอกพื้นที่ก็จะเน้นย้ำและให้คำแนะนำกับชาวบ้านอีกครั้งหนึ่ง

2) ปัญหาการถ่ายทอดความรู้ และการใช้ประโยชน์ บางครั้งคนที่มาศึกษาดูงานก็ไม่สามารถนำความรู้ไปต่อยอด จะมีส่วนน้อยที่จะนำความรู้ไปปฏิบัติจริง

1.3 เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology)

1.3.1 สภาพเทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์ฯ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการค้นหาข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต และนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์เพื่อถ่ายทอดให้กับชาวบ้าน และผู้มาเยี่ยมชมภายในศูนย์ฯ และมีการนำสื่อออนไลน์ มาใช้ในการแชร์เพื่อข้อมูลเกี่ยวกับการทำการเกษตร นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ฯ ยังมีเทคโนโลยีในด้านพลังงาน คือ พลังงานแผงโซลาร์เซลล์ นำมาเป็นพลังงานในครัวเรือนและใช้ในการเกษตร

1.3.2 ปัญหาเทคโนโลยีสารสนเทศศูนย์ฯ ยังขาดแคลนในเรื่องอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ

2. สรุปผลองค์ความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอพุทธมณฑล บ้านผู้ใหญ่โตม จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยองค์ความรู้ต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1 เรื่องการประกอบอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.2 แนวทางการปฏิบัติตนตามเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.3 น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทางสายกลางตามแนวพระราชดำริมาปฏิบัติ
- 2.4 ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยฐานการเรียนรู้ต่างๆ ภายในศูนย์การเรียนรู้ฯ
  - 2.4.1 ฐานพืชผักสวนครัวรั้ว ริมนา
  - 2.4.2 ฐานเตาเผาถ่านและน้ำส้มควันไม้
  - 2.4.3 ฐานโรงสีข้าว
  - 2.4.4 ฐานนาข้าวปลอดสารพิษ
  - 2.4.5 ฐานเรียนรู้พลังงานโซลาร์เซลล์
  - 2.4.6 ฐานการเรียนรู้อื่นๆ เช่น เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เป็นต้น

5.2 อภิปรายผล

การจัดการความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอพุทธมณฑล บ้านผู้ใหญ่โตม จังหวัดนครปฐมมีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้ฯ ช่วงแรกเรื่องคนไม่มีปัญหา เนื่องจากเป็นการเริ่มต้นในกลุ่มเพื่อนประมาณ 7 คน ประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย

ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านที่ทำงานช่วยผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านที่ให้การสนับสนุน รักและศรัทธาในตัวผู้ใหญ่บ้าน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้การทำงานภายในศูนย์การเรียนรู้ด้วยจิตอาสา ถึงแม้จะไม่ได้มีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจนภายในศูนย์เรียนรู้ แต่ก็ทำงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งจะแตกต่างจากงานวิจัยของ พิเชิตชัย แพ่งศรีสาร (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการของเครือข่ายนั้นแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกเป็นช่วงเริ่มก่อตั้งเป็นชมรม ช่วงที่สองเป็นช่วงระยะที่มีการขยายองค์กรออกเป็นเครือข่าย การจัดการเครือข่ายให้รูปแบบคณะกรรมการบริหารโดยจำแนกเป็นกรรมการ 3 ชุด ได้แก่ คณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการสมทบ

2. สภาพการจัดการความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์การเรียนรู้ฯ ก่อนที่จะดำเนินการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หน่วยงานภาครัฐ ได้ให้การสนับสนุนในการศึกษาดูงานสถานที่ต่างๆ การหาความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในสมัยก่อนที่ไม่มีอินเทอร์เน็ต ใช้บริการห้องสมุดที่วัด ในการค้นหาหนังสือเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ ปัจจุบันใช้วิธีการค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับ จากงานวิจัยของ พิเชิตชัย แพ่งศรีสาร (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์นั้นเครือข่ายมีขั้นตอนดังนี้ 1) การสร้างความรู้โดยการศึกษาจากเอกสาร การอบรมสัมมนา การฝึกปฏิบัติจากแปลงสาธิต และการศึกษาดูงาน

3. สภาพการถ่ายทอดความรู้ และการใช้ประโยชน์ ศูนย์ฯ เปิดให้คนเข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์ฯ และสมาชิกภายในศูนย์ฯ สามารถถ่ายทอดข้อมูลได้ แต่ผู้ใหญ่จะทำหน้าที่เป็นหลัก ถ้าผู้ใหญ่ไม่อยู่สมาชิกจะทำหน้าที่แทนเพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกราช คำกำ (2552: บทคัดย่อ) การจัดการความรู้ด้านการผลิตผักหวานป่าของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง บ้านแม่ตำ ต. เสริมชัย อ. เสริมงาม จ.ลำปาง ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องผักหวานป่ามาก สามารถเป็นแบบอย่างและถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตผักหวานป่าให้กับเกษตรกรที่มีความสนใจที่เข้ามาศึกษาดูงานในศูนย์การเรียนรู้ฯ ได้เป็นอย่างดี แต่จะแตกต่าง จากงานวิจัยของ พิเชิตชัย แพ่งศรีสาร (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า การถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการจัดเวทีถ่ายทอดแลกเปลี่ยน มีการปรึกษาหารือกันและการสนทนากันเป็นกลุ่ม

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1) ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอพุทธมณฑล บ้านผู้ใหญ่โตม ยังไม่มีการรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ดังนั้นควรมีการมอบหมายสมาชิกที่มีถนัดในด้านนี้ ผู้รับผิดชอบอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อจัดเก็บองค์ความรู้ของศูนย์ฯ ในการใช้ประโยชน์ต่อไปได้ง่าย และสะดวกรวดเร็วขึ้น

2) ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอพุทธมณฑล บ้านผู้ใหญ่โตมควรมีการประชาสัมพันธ์หรือเผยแพร่ข้อมูลในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่ศูนย์ดำเนินการแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้ที่สนใจหรือชาวบ้านสามารถนำไปปฏิบัติได้

3) เครือข่ายความร่วมมือกับศูนย์ฯ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการจัดการความรู้ภายในศูนย์ฯ อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้องค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่างๆ ไม่สูญหาย

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรเป็นงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเทคโนโลยีในการรวบรวมองค์ความรู้ หรือสื่อที่น่าสนใจเพื่อเผยแพร่ข้อมูลของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอพุทธมณฑล บ้านผู้ใหญ่โตม

2) ควรมีการวิจัยในเชิงลึกในระดับชาวบ้าน เพื่อจะได้ข้อมูลในเชิงลึก หรือศึกษาชุมชนในหมู่บ้านเขตอำเภอพุทธมณฑลอื่นๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลหลากหลาย